

УДК 347.73

НАПРЯМИ ПОДАЛЬШОГО РЕФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Удяк В.І., аспірант
кафедри фінансового права
Національний університет державної податкової служби України

У статті розкрито і проаналізовано основні недоліки податкової політики України на сучасному етапі. Обґрунтовано напрями подальшого реформування вітчизняної податкової політики в умовах євроінтеграційних процесів, спрямовані на побудову ефективної податкової системи в Україні.

Ключові слова: податкова політика, реформування податкової політики, податкова система, податкове навантаження, податкове законодавство, Податковий кодекс, євроінтеграційні процеси.

В статье раскрыты и проанализированы основные недостатки налоговой политики Украины на современном этапе. Обоснованы направления дальнейшего реформирования отечественной налоговой политики в условиях евроинтеграционных процессов, направленных на построение эффективной налоговой системы в Украине.

Ключевые слова: налоговая политика, реформирование налоговой политики, налоговая система, налоговая нагрузка, налоговое законодательство, Налоговый кодекс, евроинтеграционные процессы.

Udiak V.I. DIRECTIONS OF FURTHER TAX POLICY REFORMATION IN UKRAINE IN THE CONTEXT OF EURO-INTEGRATION PROCESSES

The article describes and analyzes the main shortcomings of the tax policy of Ukraine today. The directions of further reformation of domestic tax policy in the context of Euro-integration processes aimed at building of an efficient tax system in Ukraine are substantiated.

Key words: tax policy, reformation of tax policy, tax system, tax burden, tax legislation, Tax Code, Euro-integration processes.

Постановка проблеми. Актуальність статті зумовлена тим, що в умовах сьогодення перед нашою країною стоїть стратегічне завдання – побудувати конкурентоспроможну ринкову економіку з подальшою інтеграцією в європейське співтовариство, включаючи в перспективі членство України в Європейському Союзі (далі – ЄС). Однак для практичної реалізації поставленого завдання необхідно насамперед удосконалити вітчизняну податкову політику – перетворити її із суто фіскального інструмента на ефективний засіб соціально-економічної стратегії держави. А вже на сьогодні податкова політика в Україні не є інструментом підвищення конкурентоспроможності національної економіки, не сприяє економічному зростанню та підвищенню суспільного добробуту, про що, зокрема, свідчить таке: нестабільне й неузгоджене податкове законодавство; високий рівень податкового навантаження на платників податків; наявність малоефективних податків і зборів; складна система адміністрування податків; розбіжності між податковим і бухгалтерським обліком; нераціональність податкових пільг, які не стимулюють оподаткування на основі інноваційно-інвестиційних преференцій; значні масштаби тіньового сектора економіки.

Стан дослідження. Дослідженню питань удосконалення податкової політики України в контексті євроінтеграції присвячені роботи провідних вітчизняних науковців: В.Л. Андрущенко, З.С. Варналія, П.І. Гайдуцького, А.І. Крисоватого, М.П. Кучерявенка, Я.В. Литвиненка, П.В. Мельника, О.О. Молдована, О.П. Орлюк, А.М. Соколовської, Л.Л. Тарангул, К.І. Швабія та інших.

Метою статті є комплексне дослідження напрямів подальшого реформування податкової політики України в контексті євроінтеграційних процесів.

Виклад основного матеріалу. Податкова політика – це законодавчо регламентована цілеспрямована діяльність державних органів, наділених фінансово-правовою компетенцією у сфері оподаткування, щодо встановлення, правової регламентації та організації надходжень податків і зборів до публічних фондів коштів держави в достатніх розмірах, необхідних державі для виконання покладених на неї завдань і функцій з метою стимулювання економічного зростання й підвищення суспільного добробуту [1, с. 117].

У процесі подальшого реформування стратегічним напрямом вітчизняної податкової політики має стати забезпечення стабільності податкового законодавства, оскільки від стійкості останнього залежить ефективність податкової системи.

Прийняття Податкового кодексу України (далі – Кодекс) [2] не надало стабільності вітчизняному податковому законодавству. Станом на 01 березня 2015 р. до Кодексу [2] внесено 73 зміни згідно із Законами України, з яких у 2010 р. – 1 зміна, у 2011 р. – 17 змін, у 2012 р. – 22 зміни, у 2013 р. – 9 змін, у 2014 р. – 24 зміни. Двічі стосовно положень останнього Конституційним Судом України ухвалювалися рішення (№ 18-рп/2011 від 14.12.2011 р., № 13-рп/2012 від 12.06.2012 р.) [2]. Крім того, починаючи з 01 січня 2015 р. Кодекс [2] діє в новій редакції.

Досвід європейських країн усебічно демонструє, що податкова система повинна бути стабільною протягом трьох-п'яти

років. Лише тоді можна прогнозувати доходи й видатки на перспективу, інвестувати прибутки у виробництво, проводити реальну бюджетну політику. А про яку стабільність можна вести мову у вітчизняних реаліях, коли сумлінні платники податків змушені пристосовуватись до новел податкового законодавства по кілька разів на рік, прикладаючи титанічні зусилля з його освоєння, щоб належно виконати свій конституційний обов'язок.

Із наведеного можемо зробити висновок, що при сьогоdnішніх темпах і підходах до внесення змін до Кодексу [2], а також до прийняття нових правових актів ми через кілька років знову отримаємо сотні (якщо не тисячі) різноманітних «лабіринтоподібних» нормативно-правових актів у сфері оподаткування.

Ураховуючи зазначені обставини, пропонуємо на законодавчому рівні закріпити норму, згідно з якою поправки до Кодексу [2] стануть можливі, якщо вони пройдуть повноцінне експертне обговорення за участю представників влади, платників податків і громадянського суспільства. Уважаємо, що ухвалення вказаної норми сприятиме стабільності вітчизняного податкового законодавства, «захистить» Кодекс [2] від поспішних і необґрунтованих поправок, ускладнить механізм лобювання приватних бізнес-інтересів, що у своїй сукупності позначиться на ефективності податкової системи.

Також у процесі подальшого реформування одним із головних напрямів вітчизняної податкової політики має стати створення сприятливого середовища для стимулювання розвитку малого бізнесу шляхом зменшення на нього податкового тиску, що в кінцевому підсумку зумовить утворення значної кількості робочих місць, прихід іноземних інвестицій у країну та збільшення доходів бюджету. Із соціального погляду така фіскальна діяльність передусім позначиться на зростанні прошарку середнього класу в Україні та загальній стабілізації національної економіки.

Зазначимо, що в країнах-членах ЄС малий бізнес постійно знаходиться у фокусі уваги. Адже економіка країн Об'єднаної Європи почала формуватись саме на основі малих підприємств. Зокрема, у Європейській Хартії малих підприємств від 19 червня 2000 р. [3] останні розглядаються як «основа європейської економіки, які є ключовим джерелом робочих місць і благодатним ґрунтом для бізнесових ідей».

На сьогодні в ЄС нараховується близько 23 млн малих і середніх підприємств, а це 99% усього бізнесу. Останні створюють майже 75 млн робочих місць [4, с. 92]. Ось чому пріоритетами європейської податкової політики є створення сприятливого клімату для стимулювання розвитку малого бізнесу.

Отже, при зменшенні податкового тиску на малий бізнес в Україні (як і в країнах-членах ЄС) вдасться розкрити його динамізм, продуктивність, гнучкість та інноваційний характер, які так життєво необхідні національній економіці в складних умовах сьогодення.

Крім того, у процесі подальшого реформування одним із ключових напрямів вітчизняної податкової політики має стати реалізація

принципу соціальної справедливості, який означає, що рівень податкового навантаження повинен зростати відповідно до зростання доходів платників податків, так як на сьогодні в нашій країні спостерігається діаметрально протилежна ситуація, за якої бідні верстви населення у структурі своїх витрат сплачують значно більший обсяг податків, ніж багаті.

Для вирішення вказаної проблеми пропонуємо ввести додаткове оподаткування на предмети розкоші, шляхом удосконалення механізмів адміністрування чинних непрямих податків, а саме:

1) запровадити підвищену ставку ПДВ у розмірі 25% на предмети розкоші. До переліку об'єктів оподаткування ПДВ за підвищеною ставкою доцільно зарахувати операції з придбання легкових автомобілів із великим об'ємом двигуна, мотоциклів, суден, яхт, літаків, вертольотів, ювелірних виробів, ексклюзивних годинників, предметів мистецтва, антикваріату тощо;

2) розширити групи підакцизних товарів за твердженою номенклатурою товарів розкоші.

Уважаємо, що запропоновані фіскальні заходи дадуть змогу підвищити соціальну справедливість вітчизняної податкової системи, зменшити «прірву» між доходами багатих і бідних громадян і суттєво збільшити надходження до бюджету.

У процесі подальшого реформування необхідно також детінізувати національну економіку, адже нині, за офіційними оцінками Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, рівень тіньового сектора в нашій країні сягає 35% від офіційного валового внутрішнього продукту (далі – ВВП) [5]. Водночас провідні європейські експерти з тіньової економіки дають свою оцінку – 46,8% від офіційного ВВП, згідно з якою Україна є лідером за масштабами тінізації в Європі [6]. Такі масштаби, без сумніву, загрожують національній економічній безпеці та демократичному розвитку нашої країни, адже критичним рівнем тінізації для будь-якої держави є 40% від офіційного ВВП [7, с. 48].

Для порівняння, у країнах-членах ЄС такий рівень тіньової економіки від офіційного ВВП: у Великій Британії – 12,2%, у Королівстві Нідерландів – 13%, у Франції – 14,7%, у ФРН – 15,3%, у Чехії – 17%, в Угорщині – 23,7%, у Польщі – 26% [6], що свідчить про ефективність і дієвість податкової політики зазначених країн у боротьбі з тінізацією.

Відзначимо, що через високий рівень тіньового сектора національної економіки Державний бюджет України практично недоотримує близько третини податкових надходжень, що, у свою чергу, позначається на недофінансуванні видаткової частини. Це означає, що витрати нашої країни на освіту, науку, пенсійне забезпечення, охорону здоров'я, національну оборону могли б бути значно вищими.

Указана проблема торкається не лише недоотримання податкових надходжень до бюджету, а й конкурентоспроможності суб'єктів господарювання, оскільки податки є ціноутворювальним чинником, а це означає, що підприємства, які ухиляється від сплати податків, автоматично отримують кращі

конкурентні переваги, порівняно з тими, які не порушують податкове законодавство, що створює дисбаланс на ринку.

Крім того, проблема тіньової економіки утворює замкнуте коло: при ухиленні від слати податків одних платників держава починає підвищувати податковий тиск на інших – сумлінних платників, що в результаті призводить до поступового збільшення групи неплательників.

Саме тому в сучасних умовах вітчизняна податкова політика повинна бути спрямована на мінімізацію тіньового сектора шляхом створення сприятливих умов для залучення тіньових капіталів у легальну економіку. Детінізація має відбуватися шляхом упровадження таких заходів [7, с. 52]:

1) «амністія» капіталів некримінального походження, передусім тих, що спрямовуються в інноваційну сферу й інші суспільно значущі та пріоритетні сектори;

2) звуження фінансової бази тіньового господарювання через зменшення рівня оподаткування фізичних осіб на величину документально підтверджених коштів, витрачених на розвиток людського капіталу;

3) спрощення погоджувальних і дозвільних процедур щодо здійснення підприємницької діяльності;

4) обов'язкове обґрунтування джерел походження коштів при купівлі товарів, вартість яких перевищує певну заздалегідь визначену суму (житла, земельних ділянок, транспортних засобів і предметів розкоші);

5) залучення до реалізації стратегії детінізації спеціалістів міжнародних організацій, спеціалізованих на протидії тіньовому господарюванню, і представників громадянського суспільства.

Отже, детінізація національної економіки гарантуватиме економічну безпеку та демократичний розвиток нашої країни, сприятиме істотному збільшенню податкових надходжень до бюджету, відновить справедливую ринкову конкуренцію між суб'єктами господарської діяльності, зрівняє податкове навантаження всіх платників податків і підвищить інвестиційну привабливість України.

З огляду на вищенаведене відзначимо, що успішна реалізація вказаних пріоритетних напрямів вітчизняної податкової політики дасть змогу побудувати ефективну податкову систему, яка сприятиме стабільній і прозорій

мобілізації грошових ресурсів до бюджетів усіх рівнів, активізує національну економіку, підвищить суспільний добробут, а також сформує необхідні умови для подальшої інтеграції нашої держави в європейське співтовариство, включаючи в перспективі членство в ЄС.

Висновки. В умовах євроінтеграційних процесів, які на сьогодні відбуваються в Україні, вітчизняна податкова політика повинна сприяти такому:

1) стабільності національного податкового законодавства та його гармонізації з податковим законодавством ЄС;

2) приходу іноземних інвестицій в українську економіку;

3) відновленню взаєморозуміння й довіри між платниками податків і державою;

4) справедливому та пропорційному розподілу податкового навантаження серед усіх платників податків;

5) стимулюванню розвитку малого бізнесу в Україні;

6) мінімізації тіньового сектора національної економіки;

7) стабільній мобілізації податків і зборів до бюджетів усіх рівнів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Уляк В. Сутність податкової політики як правової категорії / В. Уляк // Науковий вісник Національного університету ДПС України. Серія «Економіка, право». – 2013. – № 2(61). – С. 114–119.

2. Податковий кодекс України від 02 грудня 2010 р. № 2755-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № № 13–14, 15–16, 17. – Ст. 112.

3. Європейська хартія малих підприємств від 19 червня 2000 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_860.

4. Пирч М. Європейський досвід податкової підтримки малих та середніх підприємств / М. Пирч // Реформування системи сплати податків та зборів, з урахуванням міжнародного досвіду : тези доповідей науково-практичного круглого столу, м. Ірпінь, 05 жовтня 2012 р. – К.: Алерта, 2012. – С. 92–94.

5. Гайдуцький П. Податкова реформа – виклик для України / П. Гайдуцький // Дзеркало тижня [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://gazeta.dt.ua/macrolevel/podatкова-reforma-viklik-dlya-ukrayini-.html>.

6. Розмір тіньової економіки в Європі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://real-economy.com.ua/infographics/21548.html>.

7. Варналій З. Теоретичні засади детінізації економіки України / З. Варналій // Вісник Вінницького політехнічного інституту. – 2014. – № 1. – С. 46–53.